

Література:

1. Розман Ю.В. Особливості правового регулювання медіації за законодавством зарубіжних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Серія ПРАВО. Випуск 21. Частина II. Том 1. С. 251–255.
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про медіацію» від 27 берез. 2015 року № 2480 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558.
3. *Йосипенко С.* Врегулювання спорів у воєнний час: медіація як ефективний спосіб. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/843899.html>.
4. Про медіацію: Закону України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
5. Кільдюшкіна О.О. Медіація як засіб захисту цивільних прав: сутність та переваги URL: <http://www.realllook.com.ua/4831/mediaciya-yak-zasib-zaxistu-civilnix-prav-sutnist-ta-perevagi>.
6. Огренчук О.В. Визначення медіації в правовій доктрині та законодавстві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. №6. С. 96–99.
7. Мішина Ж.В. Медіація як альтернативна форма вирішення спорів URL: www.dspace.nbuv.gov.ua.
8. Яковець І. Перспективи впровадження інституту медіації в Україні URL:<http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&&newsid=122935>.
9. Камінська М. Поза судом: як знайти порозуміння під час війни. URL: <https://mind.ua/openmind/20242876-poza-sudom-yak-znajti-porozuminnya-pid-chas-vijni>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-3>

ЩОДО СУТНОСТІ МЕДІАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Будяченко Ольга Миколаївна

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Одним із пріоритетних завдань держави має бути забезпечення розвитку альтернативних способів вирішення конфліктних ситуацій, серед яких медіація займає чільне місце. Не зважаючи на популярність

цієї процедури у багатьох країнах серед науковців, медіаторів та інших дослідників досі ведеться дискусія щодо тлумачення поняття медіації. Втім, доводиться констатувати про важливість з'ясування цього питання, адже від чіткості визначення сутності такої процедури залежить досконалість правового забезпечення її процедурних питань.

У статті 1 Закону України «Про медіацію» від 16.11.2021 р. № 1875-IX (далі – Закон про медіацію), медіація визначена позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються **запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів** [1]. При цьому, у статті 3 Закону про медіацію уточнено про те, що дія цього Закону поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням медіації з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим).

Отже, метою застосування медіації у кримінальних провадженнях законодавець визначає примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим), водночас у дефініції терміна «медіація» йдеться виключно про таку мету, як врегулювання конфлікту (спору). Спор же за своєю суттю являє суперечність думок між двома або більше особами щодо певної ситуації та процес обстоювання кожним своєї думки або правоти.

У світлі наведеного виникає питання про те, який саме спір підлягає врегулюванню у кримінальних справах? Першою виникає думка про врегулювання майнового спору, у випадку пред'явлення цивільного позову в рамках кримінальної справи. Втім, зміст статті 46 Кримінального кодексу України та статтях 468-469 Кримінального процесуального кодексу України йдеться про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з укладенням потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим угоди про примирення [2, 3].

Отже, медіація у кримінальній справі не обмежується реалізацією тільки цивільного позову по кримінальній справі і питання про мету застосування медіації по кримінальній справі не втрачає своєї актуальності. Можна вважати загальновідомим те, що метою кримінального провадження та кримінального судочинства є захист особи та суспільства в цілому від кримінальних порушень та притягнення винного до відповідальності. При цьому, притягнення винного до відповідальності забезпечується ні шляхом переговорів, а шляхом застосування до нього покарання, яке передбачено санкцією відповідної статті. Наведена мета цілком узгоджується із завданнями кримінального провадження, яке визначено у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України [3].

Про реалізацію наведеної мети на практиці свідчить і судова практика. Наприклад, при вирішенні питання про затвердження угоди про примирення між потерпілою та підозрюваним суд встановлював відповідність покарання, про застосування якого вказано в угоді санкції статті по якій пред'явлено обвинувачення [4].

У подібний спосіб мета застосування медіації у кримінальному провадженні визначається і у науковій площині. Так, З.Д. Смітєнко та О.В. Курко слушно стверджують, що «медіація має на меті досягнення примирення між потерпілим і правопорушником, усвідомлення правопорушником наслідків своєї протиправної поведінки та відшкодування заподіяної шкоди» [5, с. 134].

На переконання А.А. Дмитренко та М.Р. Мазур, медіація у кримінальному провадженні є структурованим процесом в межах якого посередник (медіатор), об'єднуючи сторони конфлікту та полегшуючи комунікацію між ними, допомагає сторонам дійти згоди, яка задовольнить їх інтерес [6, с. 276].

Про відсутність у процесі медіації такої мети як врегулювання спору свідчить і позиція Європейського Союзу. Так, Рамкове рішення Європейського Союзу «Статус потерпілого у кримінальному судочинстві» від 15 березня 2001 р. містить таке визначення: «медіація у кримінальних справах – це процес пошуку до або під час кримінального процесу взаємоприйнятної рішення між потерпілим та правопорушником за посередництвом компетентної особи – медіатора» [7].

Отже, медіація у кримінальному провадженні не може мати на меті виключно вирішення спору. Вищевикладене дозволяє дійти висновку про необхідність уточнення легального поняття «медіація» шляхом визначення метою застосування медіації у кримінальному провадженні досягнення домовленості між потерпілим(и) та обвинуваченим, в результаті якої забезпечується захист прав та інтересів потерпілого та реалізується кримінально-правова відповідальність.

Література:

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2022. № 7. Ст. 51.

2. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, Ст. 88.

4. Ухвала Овідіопольського районного суду Одеської області від 13 січня 2014 року у справі № 509/5691/13-к. *Єдиний державний реєстр*

судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/37063149> (дата звернення: 17.08.2022).

5. Смітєнко З.Д., Курко О.В. Медіація як кримінально-процесуальна категорія та її застосування в кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015/2. № 4. С. 130-138.

6. Дмитриенко А.А., Мазур М.Р. Особливості медіації у кримінальному провадженні України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. № 67. С. 273-277.

7. Framework Decision 2001/220/JHA – Standing of victims in criminal proceedings. *Official Journal of the European Communities* 22.3.2001 L 82/1.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-257-2-4>

МЕДІАЦІЯ ЯК ФОРМА ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ

Домброван Наталія Василівна

кандидат юридичних наук,

начальник відділу організації наукової роботи

Одеський державний університет внутрішніх справ

м. Одеса, Україна

Сучасний стан здійснення правосуддя в Україні свідчить про необхідність пошуку, розробки та запровадження нових альтернативних форм вирішення конфліктів.

Збільшення кількості випадків звернення громадян до суду для вирішення питань, що регулюються правом, свідчить про зростання загального рівня правової культури населення нашої держави та забезпечення доступу до правосуддя. Разом з тим, значне навантаження на суддів ускладнює ефективність їх роботи. Необґрунтована тривалість судового провадження порушує вимоги розумності строків і досить часто судові рішення, що формально прийняті згідно з законом, не задовольняють жодну зі сторін. Це зумовлює оскарження рішень до вищих судових станцій, а іноді – й до міжнародних судових установ. Як наслідок – ефективність функціонування судової системи загалом викликає нарікання з боку суспільства.

Для поліпшення цієї ситуації необхідно застосовувати комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення законодавства, підвищення авторитету суду, належне матеріально-технічне забезпечення судів тощо. Окрім того, суттєву роль у вирішенні суспільних проблем має